RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

LAUSUNTO

2142702

Pvm/Datum/Date
11.5.2026

Dnro/Dnr/DNo
3551/00.00.01.00.02/2026

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta asiantuntijalausuntoon valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Hallinnonalan määrärahoista käytetään maa- ja elintarviketalouteen n. 66 % ja maaseudun kehittämiseen n. 19 %. Merkittävä osa maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden määrärahoista liittyy vuoden 2023 alusta käyttöön otettuun Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon. CAP-suunnitelman toteuttaminen on kehyskaudella virastossa korkean prioriteetin kokonaisuus. Uusi CAP-suunnitelma on keskeinen osa kotimaisen ruoantuotannon huoltovarmuuden turvaamista. Suunnitelman päätavoitteita ovat aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus sekä uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahoin huolehditaan kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuudesta, parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävää ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. On hyvä, että maa- ja elintarvike- sekä biotaloussektorin huoltovarmuuteen ja viennin edistämiseen on kohdennettu jo aiemmin lisämäärärahoja. Hallinnonalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä neuvonta tukevat ennakoivasti hallinnon vaikuttavuutta ja elinkeinojen kilpailukykyä.

Valtionhallinnon toimintamenosäästöt ja tuottavuusohjelma

Ruokavirasto pitää selvänä sitä, että virastot nykyisessä valtiontalouden haastavassa tilanteessa tehostavat vastuullisesti toimintaansa, priorisoivat tehtäviään ja etsivät säästökohteita osana normaalitoimintaa.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7

Viraston tuottavuusohjelman keskeisiä elementtejä ovat rakenteelliset toimet, tulojen lisääminen, digitalisaation hyödyntäminen, toimitilojen käytön tehostaminen sekä tehtävien uudelleenjärjestelyt. Yksi viraston keskeinen toimenpide on mm. digitaalinen toimenpano ja automaattinen päätöksenteko, joilla tavoitellaan säästöjä ja prosessien tehostumista myös tekoälyn mahdollisuudet huomioiden.

Teknologian nopea kehitys, digitalisaatio sekä uusien lakisääteisten tietojärjestelmien rakentaminen koko toimialan viranomaisten toimeenpano- ja valvontaketjun ja laajan asiakaskunnan käyttöön sekä niiden jatkuva kehittäminen ja ylläpito ovat aiheuttaneet Ruokavirastonkin toiminnassa äärimmäisen vaikeita tilanteita toiminnan ja talouden tasapainon ylläpitämiseksi, kun ne tällä hetkellä on isolta osin rahoitettava viraston peruskehyksestä. Leikkaukset kasvattavat riskiä tietojärjestelmien toimivuuden jatkuvuudelle ja erilaisten poikkeamien syntymiselle.

Kevään riihen päätös tulevista leikkauksista haastaa viraston tekemään asioita eri tavalla, sillä aiempien sopeutustoimien jälkeen ei nykyiset toimintatavat ole enää mahdollisia. Vaikea tilanne pakottaa viraston karsimaan ja priorisoimaan tehtäviään enemmän, millä tulee olemaan vaikutuksia myös viraston asiakkaille ja esim. JTS:n mukaiset toimenpiteet digitalisaation edistämiseksi saattavat hidastua ja jopa jäädä osin kokonaan tekemättä.

Tietojärjestelmien ylläpidon osalta noin puolet kohdistuu sellaiseen tekemiseen, jonka tekemättä jättäminen saattaa johtaa EU:n rahoitusoikaisuun. Tukien maksatus oikein ja ajallaan vaatii toimivat tietojärjestelmät. Tämä turvaa Suomen täysimääräistä saantoa EU-rahoituksesta, mikä osaltaan varmistaa maatalouden jatkuvuutta ja maaseudun elinvoimaisuutta. Toisen puolen ylläpidon kasvusta aiheuttaa EU:n/kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien lakisäätäisten tehtävien hoito, joilla on suoraan vaikutusta alkutuotannon valvontaan, eläin- ja kasvitautien torjuntaan ja ympäristöterveydenhuoltoon ja tätä kautta Suomen huoltovarmuuteen.

Ruokavirasto on jo aiemmin tehnyt ns. kehyksen ylittävän esityksen IT-hankkeista ja kehyskauden korjausvelasta. Se kertoo rahan tarpeesta, mutta se kertoo myös siitä, miten merkittävä kokonaisuus Ruokaviraston lakisääteisten tehtävien digitalisaatio todellisuudessa onkaan. JTS:n edellyttämät tuottavuushyödyt eivät näy Ruokaviraston talousarviossa, vaan hyödyt menevät muille tahoille. Näiden hankkeiden rahoituksen puuttuminen vaikeuttaa siis myös muiden tahojen tuottavuutta ja tehokkuutta.

Virasto on jo ottanut laajasti käyttöön Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen Palkeiden palveluita, mutta jatkaa keskittämistä edelleen, yhdenmukaistaa toimintatapoja ja prosesseja sekä osallistuu valtionhallinnon yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien kehittämiseen.

Virastolla on käynnissä useita toimitilahankkeita, joilla on vaikutuksia kehyskaudella. Tavoitteena on supistaa viraston käytössä olevia neliöitä ja lisätä toimitilatehokkuutta siten, että samaan toimitilaan muuttaa muita valtion viranomaisia ja toisaalta myös siten, että viraston toimipisteissä edistetään yhteisiin toimitiloihin siirtymistä ja kustannussäästöjen muodostumista. Näiden kehittämistoimien säästövaikutukset on huomioitu viraston kehyskauden suunnitelmissa aiempien säästövelvoitteiden osana, eikä niistä ole tukea uusille lisäsäästöille.

Kehyskaudella on erityisesti huomioitava riittävät ja osaavat henkilöstöresurssit viraston tehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi huomioiden erityisesti myös huomattavan eläköityvien henkilöiden määrän, ja virastolle jatkuvasti EU- ja kansallisen lainsäädännön myötä tulevat uudet tehtävät esim. metsäkatoasetuksen valvonta ja toimenpano sekä kansallinen sikasalmonellarahasto.

Merkittävät uudet tehtävät kehyskaudella

Virasto nostaa esille uusiin tehtäviin liittyvän lisäresurssitarpeen, joka oli esillä jo edellisen JTS:n käsittelyssä. Haaste ei ole poistunut, vaan sen merkitys on kasvanut, kun suunnitelluista resursseista leikataan lisää ja uusien tehtävien aiheuttama kuormituksen suuruus korostuu entisestään.

Metsäkatoasetuksen toimeenpano tulee lisäämään merkittävästi Ruokaviraston tehtäviä, joiden toteuttamisesta johtuva resurssitarve on arvion mukaan 12 henkilötyövuotta. Metsäkatoasetuksen toimivaltaisen viranomaisen tarkastustehtävät ovat laajat koskien seitsemää hyödykeryhmää (puutavara, nautaeläimet, kaakao, kahvi, soija, öljypalmu ja kumi) ja valvonta tulee kohdistumaan niin vientiin, tuontiin kuin kotimaan tuotantoon. Asetus koskee lähes 10 000 tuonti- ja vientiyrityksen ja kaupan alan toimijoiden lisäksi laajaa joukkoa kotimaisen nauta- ja metsäsektorin toimijoita. Suuren toimija- ja tuotekatteen lisäksi mm. merkittävät raportointi ja yhteistyövelvoitteet sekä perusteltujen huolenaiheiden käsitteleminen aiheuttavat lisäresurssitarvetta. Myös Ruokaviraston mahdollisista tietojärjestelmämuutoksista ja viestinnästä aiheutuisi kustannuksia. Lisäksi alkutuottajien puolesta viranomaistyönä tehtävät ilmoitukset voivat aiheuttaa lisäresurssitarvetta. Riittämättömillä resursseilla

toimeenpaneminen voi vaikuttaa haitallisesti asetuksen piiriin kuuluvien kotimaisten toimijoiden kilpailukykyyn.

Selonteossa sanotaan, että *”sika-alan salmonellavahinkorahaston kertaluonteiseen pääomitukseen kohdennetaan 10 milj. euroa v. 2027”*. Ruokavirasto on aloittanut rahaston valmistelun. Valmisteluun on palkattu koordinaattori Ruokaviraston maaseutulinjalle. Koordinaattori selvittää tarpeita ja mahdollisuuksia toimeenpanon käynnistämiseksi. Ruokavirastolle aiheutuvat lisäkustannukset on tuotu esiin sika-alan salmonellarahastoa koskevan lain valmistelun yhteydessä. Toimeenpanon vaatimien lisäkustannusten määrä tarkentuu valmistelun edetessä. Tavoitteena on tehdä kustannustehokas ja vaikuttava korvauskäsittelyn ja rahaston hallinnoinnin prosessi.

CAP27-strategiakausi

Ruokavirasto on rakentanut CAP27 kokonaisuuteen liittyviä tietojärjestelmiä merkittävältä osin VM:n tuottavuusrahalla, jonka tulevaisuus viraston näkökulmasta näyttää huonolta. Sen vuoksi virasto on tehnyt myös tämän kokonaisuuden osalta ns. kehyksen ylittävän esityksen, joka ei ole menestynyt VM:ssä. Ruokavirasto pitää tärkeänä rahoituksen (3,1 milj. e / vuosi) saamista viraston peruskehykseen. Rahoitus on kriittinen, jotta sekä EU että kansalliset tuet kyetään maksamaan vaatimusten mukaisesti. Ilman järjestelmiin tehtäviä vaadittuja päivityksiä alkavalle CAP-kaudelle syntyy huomattava riski sille, että EU-tukien osalta syntyy merkittävä takaisinperintä, jonka suuruusluokka voi olla jopa yli 100 miljoonaa euroa. Tietojärjestelmistä tehtävä mittava tuloksellisuusraportointi on lisäksi edellytyksenä, että saadaan tuloutettua varat EU:sta.

EU:n yhteisen CAP27-strategiakauden toimeenpano alkoi vuoden 2023 alusta. Ukrainan tilanteen kärjistyminen Euroopassa on osoittanut, että uusi CAP-suunnitelma on keskeinen osa kotimaisen ruoantuotannon huoltovarmuuden turvaamista. Uuden strategiakauden rahoituksen (ml. elvytyspaketti) kokonaistaso jopa hieman nousi edellisen kauden tasosta, mikä on erittäin merkittävää maamme vakavissa kannattavuusongelmissa toimivan maataloustuotannon turvaamiseksi jatkossakin. Strategiakauden rahoituksella on iso merkitys myös maatalouden ilmastotoimenpiteiden toteutumiselle. Uudella ohjelmakaudella toteutuu erittäin suuria hallinnon prosesseihin ja teknologiaan kohdistuvia uudistuksia, ja uuden ohjelmakauden toimeenpano nojaa vahvasti digitalisaation lisäämiseen ja hyödyntämiseen. Viljelijätukien osalta käyttöön on otettu mm. satelliittikuviin perustuva koko kasvukauden kestävä peltolohkojen monitorointi (viljelijä voi täydentää tukihakemusta syksyyn asti, peltolohkoista voidaan lähettää kännykkäapplikaation avulla digivalokuvia toimenpiteiden todentamiseksi,

valokuvien tulkitsemiseksi on kehitettävä tekoäly jne.) ja kaikissa tukihauissa siirrytty 100 % sähköiseen hakuun. Lisäksi kehitetään automaattista päätöksentekoa, kahdensuuntaista viestinvaihtoa ja tiedon yhteiskäyttöisyyttä. Myös maaseudun kehittämistukien, markkinatukien ja tukien maksatukseen käytettävät tietojärjestelmät uudistetaan vastaamaan paremmin uuden strategiakauden hallinnon prosesseja ja tarpeita. Uudistusten toimeenpanon suunnittelu ja toteutus aiheuttaa merkittäviä henkilöstöresurssi- ja tietojärjestelmien kehittämiskustannuksia. Ruokavirasto katsookin, että CAP-kauden toimeenpanon henkilöstö- sekä tietojärjestelmien kehittämisen ja ylläpidon resurssit Ruokavirastossa ja koko maksajavirastokokonaisuudessa (maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueet, Elinvoimakeskukset sekä Ahvenanmaan toimijat) on turvattava, jotta Suomen rahoitusosuus voidaan täysimääräisesti kotiuttaa kotimaisen maataloustuotannon jatkuvuuden, maaseudun elinvoimaisuuden ja viime kädessä kokonaisturvallisuuden kannalta kriittisen huoltovarmuuden turvaamiseksi.